

Ludvik Horvat, Velko S. Rus, Salvatris Krže, Patrizia Meneghin

**SOCIALNO VREDNOTNE
PERCEPCIJE TER STEREOTIPI
O SLOVENCIH IN ITALIJANIH
PRI IZBRANIH SKUPINAH
SREDNEJŠOLCEV
NA SLOVENSKI
OBALI**

55-69

LUDVIK HORVAT
ODDELEK ZA PSIHOLOGIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA
UNIVERZA V LJUBLJANI
AŠKERČEVA 2
SI-1000 LJUBLJANA

VELKO S. RUS
ODDELEK ZA PSIHOLOGIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA
UNIVERZA V LJUBLJANI
AŠKERČEVA 2
SI-1000 LJUBLJANA

SALVATRIS KRŽE
GIMNAZIJA PIRAN
BOLNIŠKA ULICA 11
SI-6330 PIRAN/ PIRANO

PATRIZIA MENEGHIN
ODDELEK ZA PSIHOLOGIJO
FILOZOFSKA FAKULTETA
UNIVERZA V LJUBLJANI
AŠKERČEVA 2
SI-1000 LJUBLJANA

::POVZETEK

RAZISKOVANJE NACIONALNIH PERCEPCIJ OZ. NACIONALNIH STEREOTIPOV ima v "socialni psihologiji" že relativno dolgo tradicijo. V naši raziskavi smo skušali analizirati vzajemne nacionalne zaznave med slovenskimi in italijanskimi srednješolci iz Kopra/ Capodistria. Zanimalo nas je to, kakšne so vzajemne evaluacije slovenskih ter italijanskih srednješolcev na slovenski obali ter kako se zaznana uresničenost instrumentalnih vrednot povezuje z ocenami Italijanov oz. Slovencev. V raziskavi je sodelovalo 61 dijakov slovenske gimnazije iz Kopra/ Capodistria (4. letnik), 21 fantov in 39 deklet ter 72 dijakov italijanske gimnazije iz Kopra/ Capodistria (3. in 4. letnik), od tega 16 fantov in 56 deklet. Uporabljen je bil večinoma izvorno konstruiran vprašalnik, ki je vseboval tudi Rokeachovo lestvico vrednot, evaluacijo Slovencev in Italijanov, zaznave podobnosti vsake od nacionalnih skupin z drugimi narodi ter zaznano stopnjo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb. Tako v primeru skupine slovenskih, kot v primeru skupine italijanskih udeležencev smo sprejeli tako ničelni hipotezi glede glavnih učinkov dveh posamičnih faktorjev (spola in ciljnih nacionalnih skupin), kot njune interakcije na evaluacijo Slovencev oz. Italijanov.

Ključne besede: nacionalne zaznave in stereotipi, evaluacije Slovencev in Italijanov, vrednote, zaznave zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, slovenski in italijanski udeleženci.

ABSTRACT

SOCIAL VALUE PERCEPTIONS AND STEREOTYPES ABOUT SLOVENIANS AND ITALIANS BY PARTICULAR GROUPS OF HIGH SCHOOL PUPILS ON SLOVENIAN COASTLINE

Researches of national stereotypes have relatively long tradition in "social psychology". In actual research, we tried to analyze mutual national perceptions between Slovene and Italian high school pupils from the Slovene harbor town Koper/ Capodistria near the Italian – Slovenian border. We were interested into question, which were/ are mutual national evaluations between Slovene and Italian (minority) pupils from Koper/ Capodistria and how perceived degree of realization of instrumental values are connected with evaluations of Slovenes/ Italians. Participants were 61 pupils from Slovene gymnasium from Koper/ Capodistria (the 4th y class, 21 males and 39 females) and 72 pupils from Italian gymnasium from Koper/ Capodistria (the 3rd and the 4th class, 16 males and 56 females). Mostly originally constructed

questionnaire was applied, together with Rokeach list of values, evaluation of Slovenes and Italians, perceptions of similarity of each of both national groups with other nations and perceived degree of own psychosocial needs satisfaction. So in the case of Slovene, as in the case of Italian participants, we accepted null hypotheses so connecting main effects of two single factors (sex and target national groups), as connecting their interaction on evaluation of Slovenes or Italians.

Key words: national perceptions and stereotypes, evaluation of Slovenians and Italians, values, values, perceived degree of own psychosocial needs, Slovene and Italian participants.

::UVOD

Erikson (1950) je bil eden prvih, ki je opozoril na koncept individualne identitete. Henry Tajfel in John Turner sta kasneje (Tajfel, 1982, 1990) vpeljala pojem socialne identitete in socialne kategorizacije. Njun pojem identitete ne zajema različnih socioloških, etnoloških, antropoloških in drugih interdisciplinarnih razsežnosti. Na drugi strani velja, da se nobena opredelitev socialne identitete ne more izogniti psihološkemu pristopu. Nacionalna, poklicna in kulturna identiteta so npr. različne kategorije socialne identitete.

Tako kot druge socialne identitete, je tudi nacionalna identiteta funkcija konsistentnosti socialnega vpliva različnih socialnih agensov, je torej multipla posledica različnih socializacijskih učinkov (Rus, 1994). Tako socialna, kot nacionalna identiteta sta povezani z grupno strukturo, procesi, klimo in kulturo. Gre za fenomene, ki so značilni tako za znotrajkupinsko/ nacionalno, kot medkupinsko/ internacionalno socialno dinamiko.

Vsi pripadamodoločenim narodno, rasam, socialnim slojem, religijskim ter etničnim skupinam (Tajfel, 1990). Vse, kar "znamo" povedati v zvezi s socialno psihologijo skupin, lahko povemo tudi na primeru naroda. Nacionalno poistovetenje je ena od najbolj pomembnih "socialnih identitet" posameznika. Velja pripomniti, da obravnavanje naroda zahteva tudi societalno psihološki pristop, hkrati pa gre za eno najpomembnejših socioloških skupin (Giddens, 1993; Peabody, 1985).

Čprav se pri tej temi ne bomo posebej ustavljali, velja pripomniti: narod je kategorija, ki je izjemno pomembna tudi s psihološkega vidika. Razumljiv jezik, prepoznavna pravila in kultura, osvojene socialne navade vsakdanjega življenja itd. so hkrati dejavniki zadovoljevanja potreb po varnosti. Ta je namreč odvisna ravno od prepoznavnosti, razumljivosti in predvidljivosti dogajanja, ki nas obdaja.

Sociopsihološki vidiki narodove identitete spadajo tudi na področje t.i. sociokulturne psihologije, ki je samo eden od nazivov, s katerimi skušamo izraziti odnos med psihologijo in (narodovo) *kulturo*. Morda bi nekemu bolj ugajali drugačni nazivi: izraz "psihologija in (nacionalna) kultura" bi se slišal npr. bolj interdisciplinarno, opravičili pa bi lahko tudi imena kot npr. psihologija kulture, kulturološka psihologija, sociopsihologija kulture itd. Sociopsihologija kulture je pomembno področje nove paradigme socialne psihologije, hkrati pa v sebi ponovi temeljne obrise omenjene paradigme. Zato je na eni strani *teoretična, empirična in uporabna*, na drugi strani pa *societalna, interdisciplinarna in antropološka*. Zato je o pojmu kulture nekaj povedanega tudi v poglavju o psihosocialni antropologiji. Smith in Bond (1998) ločita "cross - cultural", "cultural" ter "intercultural psychology".

Predstavniki prve smeri naj bi se ukvarjali predvsem z *medkulturnimi razlikami*, njihova metodologija pa naj bi bila tipično psihološka (vprašalniki in strukturirana opazovanja). Za "cultural psychology" naj bi bilo značilno iskanje t.i. *kulturno univerzalnih značilnosti*, z metodološkega vidika pa se mnogo pogosteje lotevajo tudi kakovostne metodologije, zlasti analize diskurza. Predstavniki "interkulturnih" študij naj bi se zanimali predvsem za socialne procese, ki se sprožajo ob *stiku skupin iz različnih kultur*.

Psihološki vidiki različnih kulturnih fenomenov se nanašajo na psihologijo različnih umetniških zvrsti (glasbe, likovne umetnosti, plesa itd.), celo na psihologijo umetniške ustvarjalnosti, religije, določenih vrst znanja in vednosti, arhitekture, urbanizma in okolja sploh (psihologija okolja), medijev, gledališča, jezika in metafor (npr. Goatly, 1996), različnih subkultur, kulture vsakdanjega življenja (kulture bivanja, prehranjevanja, komunikacij itd.), mode in modnih trendov, jezika in govora, ustvarjalnosti, različnih ritualov, ceremonialov, takšnih in drugačnih simbolov, raznovrstnih telesnih dejavnosti itd.

Navezanost na svoj narod je zato tudi temeljna vrednota vsakega pripadnika določenega naroda. Lastna *nacionalna identiteta* pa naj bi vključevala tudi spoštovanje drugih narodov, njihovih pravic, kulture in posebnosti. Zapleten fenomen, povezan z narodovo identiteto je nacionalizem. V strokovni psihološki literaturi obstaja zelo malo študij, ki se nacionalizma lotevajo s socialno – psihološkega vidika. Ena od izjem je Billig (Billig, 1995). Nacionalizem je lahko tudi posebna vrsta ideologije. Ker študij ideologije zahteva multidisciplinaren pristop (Dijk, 1998), velja to tudi za študij nacionalizma.

Poseben vidik, ki ima svojo prispodobo v eksperimentih, kjer nastopa "večina" in "manjšina", predstavljajo t.i. nacionalne manjšine. Manjšina se nahaja tudi v zelo posebnem psihološkem položaju, saj živi na križišču dveh ali več jezikov in kultur (Rus, 1999; 2004). Velikost naroda je eden od dejavnikov, ki ima, tako kot dejavnik "večine" v eksperimentih, pomembne psihološke posledice.

Gre tudi za vprašanja psihologije mednarodnih odnosov, oz. odnosov med velikimi in majhnimi narodi. Evropska identiteta je postala evropska zadeva tudi na področju psihologije (Linssen in Hagendoorn, 1994; Personnaz, 1996).

::Problem

Kakšne so vzajemne evaluacije slovenskih ter italijanskih srednejšolcev na slovenski obali Kako se zaznana pomembnost oz. uresničenost (instrumentalnih) vrednot povezuje z ocenami Italijanov, Slovencev ter z njihovo zaznavo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb ?

::Hipoteze

H1: Obstajajo pomembne razlike v zaznavi Italijanov (Slovencev) glede na nacionalno pripadnost, spol ter glede na interaktivni učinek obeh faktorjev.

H2: Ocene Italijanov oz. Slovencev se tako pri italijanskih kot pri slovenskih udeležencih pomembno povezujejo z zaznano stopnjo uresničenosti instrumentalnih vrednot.

::Metoda

Udeleženke in udeleženci:

V raziskavi je sodelovalo 61 dijakov slovenske gimnazije iz Kopra (4. letnik), 21 fantov in 39 deklet ter 72 dijakov italijanske gimnazije iz Kopra in Pirana (3. in 4. letnik), od tega 16 fantov in 56 deklet.

::INSTRUMENTI

Uporabljen je bil pretežno izvirno konstruiran vprašalnik (italijanska in slovenska verzija) – italijanska verzija je bila prevedena na način “naprej – nazaj” (iz slovenščine v italijanščino in iz italijanščine v slovenščino). Vprašalnik zajema osnovne demografske podatke (spol, starost, vrsta šole), Rokeachevo lestvico terminalnih ter instrumentalnih vrednot, ki so jim dodane 5 – stopenjske lestvice zaznave uresničenosti (prav nič uresničena = 1, ..., 5 = v celoti, popolnoma uresničena) posamičnih vrednot, (kar je avtorski dodatek k Rokeachevi lestvici, ki sta ga prispevala V. S. Rus in M. Rus Makovec), diferencial zaznave zadovoljenosti lastnih psihosocialni potreb (12 sedem stopenjskih bipolarnih kontinuumov z bipolarnimi kategorijami kot npr. spoštovan/ nespoštovan, upoštevan/ neupoštevan, ustvarjalen .../ neustvarjalen), semantični diferencial za evaluacijo “Slovencev” in “Italijanov” kot dveh

ciljnih ocenjevalnih kategorij (33 sedem stopenjskih bipolarnih kontinuumov z bipolarnimi kategorijami kot npr. prijetni/ neprijetni, iskreni/ neiskreni, narod brez bodočnosti/ narod z bodočnostjo...) ter diferencial zaznave podobnosti “Italijanov” oz. “Slovencev” z drugimi narodi (15 (za 15 različnih ciljnih nacionalnih skupin) sedem stopenjskih bipolarnih kontinuumov z bipolarnima kategorijama zelo podobni / zelo različni. Avtorja diferenciala zaznave zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, semantičnega diferenciala evaluacije nacionalnih skupin ter diferenciala zaznave podobnosti oz. različnosti sta V. S. Rus in M. Rus – Makovec.

Vse sumacijske lestvice (za evaluacijo ciljnih skupin, oz. za zaznavo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb) imajo ustrezne merske karakteristike, Cronbachov $\alpha > 0.85$.

Kontinuumi so bili pred sumacijo “obrnjeni” tako, da je višji končni sumarni skor vedno pomenil pozitivnejšo evaluacijo ocenjevane kategorije.

Zbiranje podatkov: podatke je na ciljnih srednjih šolah v Kopru in v Piranu zbrala Salvatris Krže.

::REZULTATI IN DISKUSIJA

Rezultati dvosmerne analize variance:

Preverjanje hipoteze, če so razlike v oceni zadovoljenosti potreb, oceni slovenskega naroda in oceni italijanskega naroda pomembne glede na pripadnost skupini (italijanski/slovenski dijaki), spolu ali glede na interakcijo med spolom in skupino.

Tabela 1: Aritmetične sredine in standardne deviacije sumarnih skorov evaluacije Slovencev in Italijanov s strani slovenskih ter italijanskih udeležencev

Skupina	Spol	obj. = SLO			Obj. = ITA		
		M	SD	N	M	SD	n
Slovenci	Moški	94, 44	12, 82	16	81, 87	12, 01	16
	Ženske	95, 45	13, 91	56	91, 74	17, 84	55
Italijani	Moški	90, 08	17, 80	24	89, 83	11, 04	24
	Ženske	88, 16	18, 03	37	89, 70	15, 58	37

Opomba: obj. SLO = “Slovenci” kot ciljna socialna kategorija ocenjevanja; obj. ITA = “Italijani” kot ciljna socialna kategorija ocenjevanja.

Glede evaluacije Slovencev kot socialne ciljne kategorije ocenjevanja smo ničelno hipotezo za glavni učinek faktorja “skupina ocenjevalcev” (= slovenski vs. italijanski udeleženci) zavrnilo zgolj na 6 % nivoju tveganja ($F(1, 129) =$

3.65, $p = 0.058$), sicer pa slovenski udeleženci Slovence evaluirajo pozitivneje kot italijanski udeleženci in udeleženske v raziskavi. Analogno smo pri evaluaciji Italijanov ničelno hipotezo za faktor "skupina ocenjevalcev" zavrnilo na mnogo višjem nivoju tveganja ($F(1, 128) = 0,97, p = 0,326$). Ne pri ocenjevanju Slovencev, ne pri ocenjevanju Italijanov nismo odkrili razlike glede na spol ($F(1, 128) = 2,63, p = 0,11$) za ocenjevanje Italijanov ter $F(1, 129) = 0,02, p = 0,88$ za ocenjevanje Slovencev), enako velja tudi za interaktivne učinke ($F(1, 128) = 2,77, p = 0,098$ za oceno Italijanov ter $F(1, 129) = 0,23, p = 0,63$ za oceno Slovencev).

Tabela 2: Pearsonovi in Spearmanovi koeficienti korelacije med zaznavami uresničenosti instrumentalnih vrednot ter zaznane stopnje zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, ocenami Slovencev in ocenami Italijanov pri slovenskih dijakih

VREDNOTE Zaznava uresničenosti Instrumentalnih vrednot		Zaznana zadovoljenost Potreb	Ocene Slovencev	Ocene Italijanov
Prizadevnost	r_{xy}	0,261*	0,277*	0,080
	ρ	0,193	0,346**	0,118
Širokosrčnost	r_{xy}	0,403**	0,240	0,221
	ρ	0,409**	0,182	0,278*
Sposobnost	r_{xy}	0,354**	0,273*	-0,112
	ρ	0,336**	0,229	-0,113
Vedrost	r_{xy}	0,445**	0,251	0,223
	ρ	0,408**	0,190	0,250
Urejenost	r_{xy}	0,331**	0,169	0,274**
	ρ	0,365**	0,156	0,334**
Hrabrost	r_{xy}	0,264*	0,047	0,074
	ρ	0,279*	0,068	0,065
Odpuščanje	r_{xy}	0,237	0,197	0,319*
	ρ	0,241	0,158	0,343**
Uslužnost	r_{xy}	0,260*	0,299*	0,422**
	ρ	0,198	0,295*	0,422**
Iskrenost	r_{xy}	0,156	0,096	0,236
	ρ	0,142	0,028	0,218
Iznajdljivost	r_{xy}	0,317*	0,103	-0,005
	ρ	0,301*	0,142	0,022
Neodvisnost	r_{xy}	0,129	0,047	-0,163
	ρ	0,073	0,102	-0,177

VREDNOTE Zaznava uresničenosti Instrumentalnih vrednot		Zaznana zadovoljenost Potreb	Ocene Slovencev	Ocene Italijanov
Intelektualnost	r_{xy}	0,240	0,304*	0,118
	ρ	0,185	0,272*	0,162
Ljubeznivost	r_{xy}	0,185	0,252	0,242
	ρ	0,177	0,241	0,266*
Logičnost	r_{xy}	0,089	0,080	-0,078
	ρ	0,105	0,094	-0,068
Ubogljivost	r_{xy}	0,375**	0,253	0,278*
	ρ	0,348**	0,206	0,254
Odgovornost	r_{xy}	0,117	0,220	-0,046
	ρ	0,155	0,259*	0,014
Vljudnost	r_{xy}	0,276*	0,192	0,189
	ρ	0,282*	0,168	0,220
Obvladovanje	r_{xy}	0,276*	0,272*	0,037
	ρ	0,246	0,294*	0,024

Opomba: *, $p < 0.05$, **, $p < 0.01$

Pri slovenskih dijakih smo odkrili statistično pomembne ($p < 0.01$), srednje visoke in pozitivne korelacije med zaznano stopnjo zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb (potrebe) in zaznano stopnjo uresničenosti instrumentalnih vrednot "širokosrčnost" in "vedrost". Podobne, a nekoliko nižje korelacije so bile odkrite za vrednote sposobnost, urejenost in ubogljivost. Na nivoju $p = 0.05$ pa so se pojavile relativno nizke in pozitivne korelacije med "potrebami" in naslednjimi instrumentalnimi vrednotami: prizadevnost, hrabrost, uslužnost, iznajdljivost, vljudnost in obvladovanje.

Pri slovenskih dijakih so se pojavile statistično pomembne, nizke korelacije med ocenami Slovencev in uresničenostjo naslednjih instrumentalnih vrednot: sposobnost, uslužnost, intelektualnost, odgovornost, obvladovanje ter statistično pomembna, a nizka pozitivna korelacija med ocenami Slovencev in uresničenostjo instrumentalne vrednote prizadevnost.

Med ocenami Italijanov in uresničenostjo instrumentalnih vrednot najbolj izstopa vrednota "uslužnost" ($p < 0.01$). Korelacija med oceno Italijanov in uresničenostjo instrumentalnih vrednot "urejenost" in "odpuščanje" je statistično pomembna na nivoju tveganja približno $p = 0.01$, vendar pa gre za nizko pozitivno povezanost. Odkrili smo nizke pozitivne korelacije, ki so statistično pomembne na nivoju tveganja približno $p = 0.05$ med ocenami Italijanov in uresničenostjo naslednjih instrumentalnih vrednot: širokosrčnost, ljubeznivost in ubogljivost.

Tabela 3: Pearsonovi in Spearmanovi koeficienti korelacije med zaznavami uresničenosti instrumentalnih vrednot na eni strani in zaznana stopnja zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, ocenami Slovencev in ocenami Italijanov na drugi strani pri italijanskih dijakih

VREDNOTE Zaznava uresničenosti Instrumentalnih vrednot		Zaznana zadovoljenost Potreb	Ocene Slovencev	Ocene Italijanov
Prizadevnost	r_{xy}	0,092	-0,017	-0,050
	ρ	0,086	0,001	-0,054
Širokosrčnost	r_{xy}	0,303*	0,156	0,128
	ρ	0,224	0,179	0,156
Sposobnost	r_{xy}	0,260*	0,039	-0,040
	ρ	0,225	0,092	-0,043
Vedrost	r_{xy}	0,466**	0,131	-0,181
	ρ	0,487**	0,092	-0,183
Urejenost	r_{xy}	0,339**	0,020	0,269*
	ρ	0,286*	0,058	0,256*
Hrabrost	r_{xy}	0,328*	0,137	-0,138
	ρ	0,290*	0,190	-0,126
Odpušcanje	r_{xy}	-0,208	0,200	0,013
	ρ	-0,193	0,132	-0,019
Uslužnost	r_{xy}	0,271*	0,160	0,100
	ρ	0,272*	0,228	0,119
Iskrenost	r_{xy}	0,163	-0,120	-0,110
	ρ	0,225	-0,056	-0,114
Iznajdljivost	r_{xy}	-0,100	-0,040	-0,215
	ρ	-0,079	-0,021	-0,170
Neodvisnost	r_{xy}	0,385**	0,103	0,033
	ρ	0,413**	0,104	0,027
Intelektualnost	r_{xy}	-0,027	-0,099	0,070
	ρ	-0,036	-0,140	0,028
Ljubeznivost	r_{xy}	0,172	0,089	0,046
	ρ	0,126	0,102	0,032
Logičnost	r_{xy}	0,057	-0,049	-0,213
	ρ	0,102	-0,019	-0,179
Ubojljivost	r_{xy}	-0,050	-0,008	0,067
	ρ	0,047	0,035	0,063
Odgovornost	r_{xy}	0,186	-0,024	0,115
	ρ	0,183	-0,013	0,089

VREDNOTE		Zaznana	Ocene	Ocene
Zaznava uresničenosti		zadovoljenost	Slovencev	Italijanov
Instrumentalnih vrednot		Potreb		
Vljudnost	r_{xy}	-0,026	-0,185	0,205
	ρ	-0,083	-0,136	0,278*
Obvladovanje	r_{xy}	0,047	-0,118	0,086
	ρ	0,038	-0,123	0,031

Opomba: *, $p < 0.05$, **, $p < 0.01$

Pomembne ($p < 0.01$), pozitivne in relativno visoke korelacije med zaznano stopnjo zadovoljenosti lastnih potreb (potrebe) in zaznano stopnjo uresničenosti vrednot smo pri italijanskih dijakih ugotovili za instrumentalni vrednoti “vedrost” in “neodvisnost”, nižjo korelacijo pa za vrednoto “urejenost”. Relativno nizke pozitivne korelacije s “potrebami” pa smo odkrili za vrednote širokosrčnost, sposobnost, hrabrost in uslužnost ($p < 0.05$). Pri italijanskih dijakih nismo odkrili nobene statistično pomembne korelacije med ocenami Slovencev in uresničenostjo instrumentalnih vrednot, odkrili pa smo statistično pomembno in nizko pozitivno korelacijo med ocenami Italijanov in uresničenostjo instrumentalnih vrednot urejenost in vljudnost ($p < 0.05$).

Zaključimo lahko, da smo tako v primeru skupine slovenskih, kot v primeru skupine italijanskih udeležencev sprejeli tako ničelni hipotezi glede glavnih učinkov dveh posamičnih faktorjev (spola in ciljnih nacionalnih skupin), kot glede njune interakcije na evaluacijo Slovencev oz. Italijanov. Tudi korelacije med zaznanimi stopnjami uresničenosti instrumentalnih vrednot na eni strani ter zaznavami stopnje zadovoljenosti lastnih psihosocialnih potreb, evaluacije Slovencev ter evaluacije Italijanov na drugi strani kažejo na to, da imajo evaluacije lastnih in drugih nacionalnih skupin nekoliko različno mesto v akcijsko – doživljajski naravnosti slovenskih in italijanskih udeležencev v naši raziskavi.

::LITERATURA

- Billig, M. (1995). *Banal Nationalism*. London: Sage.
- Dijk, T. A. van (1998). *Ideology (A multidisciplinary approach)*. Sage.
- Giddens, A. (1993). *Sociology*. London: Polity Press.
- Goatly, A. (1996). *The Language of Metaphors*. Routledge.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: Norton.
- Linssen, H. & Hagendoorn, L. (1994). Social and geographic factors in the explanation of the content of European nationality stereotypes. *British Journal of Social Psychology*, 33, 165–182.
- Peabody, D. (1985). *National Characteristics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Personnaz, B. (1996). European identity and national group. *International Journal of Psychology*, 37, 5715.
- Rus, V. S. (1994). Socialna psihologija: teorija, empirija, eksperiment, uporaba. Ljubljana: Davean.
- Rus, V. S. (1999; 2004). Sociopsihologija kot sodobna paradigma socialne psihologije. Ljubljana: FF, Univerza v Ljubljani
- Smith, P. B. & Bond, M. H. (1998). *Social psychology across cultures*. Prentice Hall Europe.
- Tajfel H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1-39.
- Tajfel, H. (1990). Intergroup behaviour II. Group perspectives. In: H. Tajfel, H. & C. Fraser (Eds.). *Introducing social psychology* (pp. 423–446). London: Penguin Books.

::PRILOGA

Uporabljeni vprašalnik

Starost: _____ (zaokrožite v letih)

Spol: 1 M 2 Ž

Letnik študija (obkrožite): 1. 2. 3. 4. 5. absolvent(ka)

Študijska smer (prosim, napišite): _____

Prvi del vprašalnika je namenjen ugotavljanju vašega vrednostnega sistema. Najboljši odgovor je vaše osebno mnenje, pravih in nepravilnih odgovorov ni.

I. Najprej pazljivo preberite seznam osemnajstih vrednot, nato pa označite s številko oz. rangom 1 vrednoto, ki je za vas najpomembnejša, vrednoto, ki je za vas druga najpomembnejša s številko 2 oz. rangom 2 itd.. Vrednoti, ki je za vas najmanj pomembna, pa pripišite številko 18.

II. Vaša druga naloga:

Ko boste vrednote rangirali z rangi od 1 do 18, skušajte za vsako vrednoto posebej oceniti, v kolikšni meri je za vas značilna, oz. v kolikšni meri ste jo v svojem življenju uresničili.

I. Rangiraj

vrednot

vrednot po

pomembnosti

za vas

osebno:

____ Vznemirljivo življenje (stimulativno, aktivno, pustolovsko)

____ Udobno življenje (materialno blagostanje)

____ Izpolnjen smisel življenja (dati svetu trajen prispevek)

____ Mir na svetu (brez vojn in konfliktov)

____ Svet lepote in estetike (lepota narave, umetnosti)

____ Enakost vseh ljudi (bralstvo, enake možnosti za vse ljudi)

____ Družinska varnost (skrb za najdražje osebe)

____ Svoboda (neodvisnost, svobodna izbira odločitev)

____ Sreča (zadovoljstvo)

____ Notranja harmonija (brez notranjih konfliktov)

____ Zrela ljubezen (seksualna in duhovna intimnost)

____ Nacionalna suverenost (samostojnost, varnost)

____ Užitki (prijetno brezskrbno življenje)

____ Vera (verovanje v posmrtno življenje, v odrešitev)

____ Samospoštovanje (samozavest)

II. Ocene uresničenosti

1- prav nič ni uresničena

2- v glavnem ni uresničena

3- ne morem se odločiti

4- v glavnem je uresničena

5- v celoti je uresničena

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

_____ Resnično prijateljstvo (tovarištvo, družabništvo)	I 2 3 4 5
_____ Socialno priznanje (spoštovanje, občudovanje)	I 2 3 4 5
_____ Modrost (zrelo razumevanje sveta)	I 2 3 4 5

Enako kot prej, navedite tudi v tem primeru:

I. Rangi

vrednot

vrednot po

pomembnosti

za vas

osebno

_____ Prizadevnost (ambicioznost, pridnost, delavnost)	I 2 3 4 5
_____ Širokosrčnost (odprtost)	I 2 3 4 5
_____ Sposobnost (učinkovitost, primernost)	I 2 3 4 5
_____ Vedrost (biti vesel, odprtega srca)	I 2 3 4 5
_____ Urejenost (biti čist, lepo oblečen)	I 2 3 4 5
_____ Hrabrost (biti pogumen)	I 2 3 4 5
_____ Odpuščanje (odpustiti drugemu)	I 2 3 4 5
_____ Uslužnost (pripravljen pomagati drugemu)	I 2 3 4 5
_____ Iskrenost (biti odkrit)	I 2 3 4 5
_____ Iznajdljivost (biti domiseln, drzen, kreativen)	I 2 3 4 5
_____ Neodvisnost (samozadostnost, zanesti se le nase)	I 2 3 4 5
_____ Intelktualnost (premišljenost, inteligentnost)	I 2 3 4 5
_____ Ljubeznivost (biti ljubeč, vdan, nežen)	I 2 3 4 5
_____ Logičnost (racionalnost)	I 2 3 4 5
_____ Ubogljivost (biti pokoren, spoštljiv)	I 2 3 4 5
_____ Odgovornost (biti zanesljiv)	I 2 3 4 5
_____ Vljudnost (uglajen, olikan nastop)	I 2 3 4 5
_____ Obvladovanje (biti zadržan, samodiscipliniran)	I 2 3 4 5

II. Ocene uresničenosti

1- prav nič ni uresničeno

2- v glavnem ni uresničeno

3- ne morem se odločiti

4- v glavnem je uresničeno

5- v celoti je uresničeno

Obkrožite tisto skupino puščic, s katero boste najbolje izrazili oz. ocenili, kako se sedaj počutite v življenju. Če na primer menite, da ste zelo spoštovani, obkrožite tri puščice, ki kažejo k "spoštovanega/o" itd.

Na splošno se počutim:

Spoštovanega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Nespoštovanega/o
Upoštevanega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Neupoštevanega/o
Ogroženega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Neogroženega/o
Priljubljenega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Nepriljubljenega/o
Neopaženega	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Opaznega/o
Samozavestnega/o	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	Nesamozavestnega/o

Neuglednega/o	<<< - << - < - o - > - >>>	Uglednega/o
Zadovoljenega/o	<<< - << - < - o - > - >>>	Nezadovoljenega/o
Ustvarjalnega/o	<<< - << - < - o - > - >>>	Neustvarjalnega/o
Nesvobodnega/o	<<< - << - < - o - > - >>>	Svobodnega/o
Nesamostojnega/o	<<< - << - < - o - > - >>>	Samostojnega/o
Pomembnega/o	<<< - << - < - o - > - >>>	Nepomembnega/o

Obkrožite nauk, za katerega menite, da najbolje predstavlja vaš pogled na svet in človeka:

- 1 = panteistični
- 2 = agnostični
- 3 = krščansko-religiozni
- 4 = zen-budizem
- 5 = hinduistični
- 6 = drugo_kaj?_____

Naslednja vaša naloga je, da v spodaj narisani okvir pravokotno postavite oziroma narišete “palico” oziroma daljico:

Obkrožite tisto skupino puščic, s katero boste najbolje izrazili oz. ocenili, kakšni so po vašem mnenju v povprečju Slovenci/ke. Če na primer menite, da so zelo prijetni/e, obkrožite tri puščice, ki kažejo k “prijetni/e”.

Kakšni so po vašem mnenju v povprečju Slovenci/ke ?
(Opomba: v drugi verziji so bili kot ciljni object navedeni Italijani/ Italijanke)

prijetni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	neprijetni/e
formalni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	neformalni/e
zabavni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	dolgočasni/e
ekstrovertirani/e	<<< - << - < - o - > - >>>	introvertirani/e
religiozni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	nereligiozni/e
podjetni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	nepodjetni/e
komunikativni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	nekomunikativni/e
odločni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	neodločni/e
militaristi/ke	<<< - << - < - o - > - >>>	pacifisti/ke
izobraženi/e	<<< - << - < - o - > - >>>	neizobraženi/e
kulturni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	nekulturni/e
iskreni/e	<<< - << - < - o - > - >>>	neiskreni/e
domišljivi/e	<<< - << - < - o - > - >>>	nedomišljivi/e
boječi/e	<<< - << - < - o - > - >>>	neboječi/e
zanimivi/e	<<< - << - < - o - > - >>>	nezanimivi/e
različni/e od Z Evropejcev	<<< - << - < - o - > - >>>	podobni/e Z Evropejcem
dobri/e delavci/ke	<<< - << - < - o - > - >>>	slabi/e delavci/ke

revni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	bogati/e
inteligentni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neinteligentni/e
grdi/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	lepi/e
perspektivni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neperspektivni/e
strahopetni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	pogumni/e
kreativni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nekreativni/e
nepraktični/	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	praktični/e
umetniški/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	neumetniški/e
konformisti/ke	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	individualisti/ke
neznani/e v svetu	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	znani/e v svetu
prijateljski/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	sovražni/e
negostoljubni/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	gostoljubni/e
samokontrolirani/e	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	nesamokontrolirani/e
narod brez bodočnosti	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	narod z bodočnostjo
zaprti	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	odprti
hladni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	topli

V kolikšni meri so Slovenci po vašem mnenju podobni naslednjim narodom?
(Opomba: v drugi verziji so bili kot ciljni object navedeni Italijani/ Italijanke)

Britancem	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Francozom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Italijanom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Američanom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Rusom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Poljakom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Židom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Čehom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Avstrijcem	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Švedom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Srbom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Hrvatom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Madžarom	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Holandcem	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni
Japoncem	zelo podobni	<<< - << - < - o - > - >> - >>>	zelo različni

